

Czym są GPP?

Zielone zamówienia publiczne (ang. Green Public Procurement - GPP) to proces, w ramach którego instytucje publiczne starają się uzyskać towary, usługi i roboty budowlane, których oddziaływanie na środowisko w trakcie ich cyklu życia jest ograniczone w porównaniu do towarów, usług i robót budowlanych o identycznym przeznaczeniu, jakie zostałyby zamówione w innym przypadku.

Czym jest GPP4Growth?

Projekt GPP4Growth łączy doświadczenie i praktyki dziewięciu organów publicznych z Europy w ramach oferty mającej na celu poprawę zdolności tych organów w dziedzinie wdrażania polityki promującej ekoinnowacje i rozwój ekologiczny za pomocą „zielonych zamówień publicznych”. Europejskie organy publiczne wydają 14% całego PKB Unii Europejskiej. Wartość tych wydatków publicznych na towary, usługi i roboty budowlane oszacowano na 1,8 bln EUR rocznie. Tę znaczącą „siłę nabywczą” organów publicznych można wykorzystać w celu pobudzenia ekoinnowacji, zasobooszczędności i rozwoju ekologicznego poprzez propagowanie przyjaznych środowisku, zasobooszczędnych towarów i usług.

Najlepsze praktyki stosowania zielonych zamówień publicznych w Unii Europejskiej

Streszczenie

W niniejszej notce informacyjnej przedstawiono, w oparciu o badanie aktualnych studiów przypadków w regionach partnerskich projektu GPP4Growth, przykłady najlepszych praktyk w dziedzinie zielonych zamówień publicznych, a także szczególne zalecenia dotyczące ich wdrożenia we wszystkich regionach w Unii Europejskiej. Celem noty jest zapewnienie osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki i zainteresowanym stronom narzędzia umożliwiającego identyfikację potencjalnych sposobów zwiększenia liczby ekologicznych zamówień w ich regionach.

Badanie

Informacje na temat przypadków GPP zgromadzono przy udziale wszystkich partnerów projektu GPP4Growth za pomocą wewnętrznego badania opartego o analizę dostępnych danych oraz z wykorzystaniem badania internetowego. Badanie składało się z czterech części:

- Identyfikacja przypadków;
- Opis poszczególnych przykładów;
- Analiza potrzeb, barier, czynników sukcesu;
- Sformułowanie wniosków i perspektyw.

W sumie zebrano 29 studiów przypadku od dziewięciu partnerów; objęły one przykłady wdrożenia GPP od szczebla lokalnego do krajowego.

Istotne kwestie

Badanie przeprowadzono w celu rozstrzygnięcia następujących kwestii:

- Jakie stosowane przy wdrażaniu udanych GPP podejścia najsukuteczniej pobudzały do ekoinnowacji, zasobooszczędności i ekologicznego wzrostu gospodarczego?
- Jakie są główne czynniki napędowe i ograniczenia przy formułowaniu zielonych kryteriów w procedurach zamówień publicznych?
- Jakie są główne rezultaty wynikające z włączenia „zielonych kryteriów” do zamówień publicznych?
- Jakie wnioski płyną z przyjęcia praktyk ekologicznych w dziedzinie zamówień publicznych?
- W jakim stopniu wspomniane podejścia do wdrażania GPP mogą zostać przeniesione do innych regionów i sektorów UE?

Przegląd studiów przypadku

Zdecydowana większość przypadków z najlepszymi praktykami pojawia się na szczeblu administracji lokalnej i dotyczy zielonych procedur przetargowych zainicjowanych przez organy lokalne w celu zaspokojenia potrzeb i sprostania lokalnym wyzwaniom, takim jak modernizacja oświetlenia ulicznego w gminach, renowacja budynków użyteczności publicznej i korzystanie ze zrównoważonych usług gospodarowania odpadami. Większość przypadków poddanych analizie dotyczy prac budowlanych i renowacyjnych przeprowadzonych w celu poprawy efektywności energetycznej budynków (np. budowa szkoły podstawowej o niemal zerowym zużyciu energii na Malcie). Zamawiane usługi mogą obejmować odpowiednio uszczelnienie i pokrycie dachu, prace hydrauliczne i elektryczne, instalację paneli fotowoltaicznych oraz wymianę starych urządzeń na nowe, energooszczędne urządzenia.

Znaczący odsetek przypadków (tj. 24%) dotyczy włączenia innowacyjnych energooszczędnych rozwiązań do infrastruktury publicznych (np. oświetlenie przestrzeni publicznych lub obiekty dydaktyczne); następne w kolejności były ekologiczne procedury przetargowe mające na celu pozyskanie zasobów biurowych takich jak papier makulaturowy i materiały zużywalne. Usługi w zakresie gospodarowania odpadami i zrównoważony transport również należą do często podejmowanych działań w dziedzinie zamówień publicznych. Wreszcie transport jest sektorem odznaczającym się dużym potencjałem, jeżeli chodzi o usprawnienia ekologiczne.

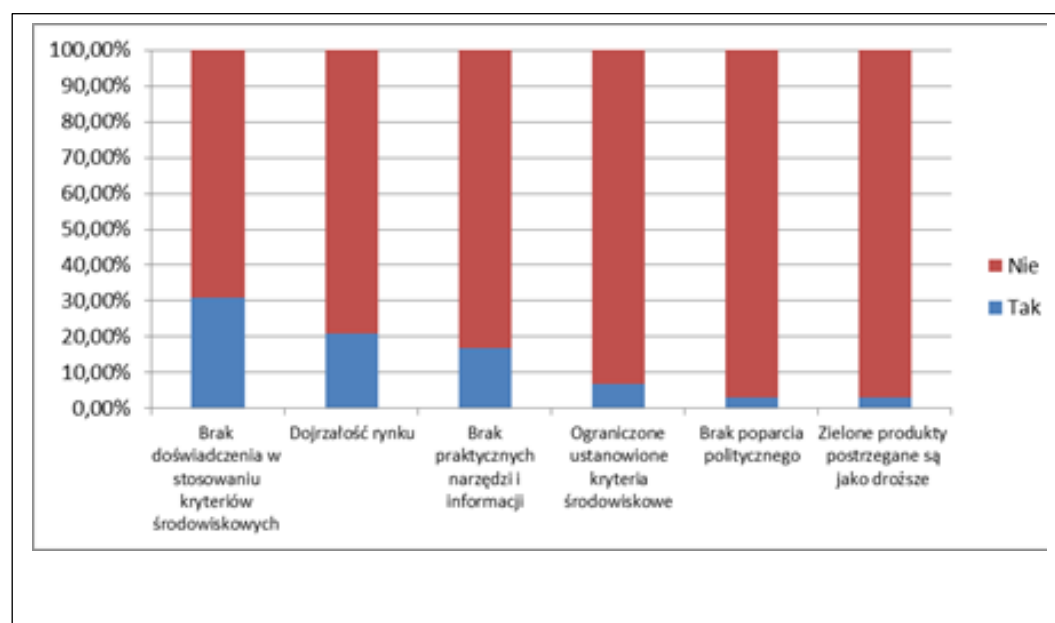
Kluczowe ustalenia

Analiza danych ujawniła, że brak doświadczenia w stosowaniu kryteriów środowiskowych stanowi najsilniej oddziałujący czynnik utrudniający bezproblemowe przygotowanie / wdrożenie zielonych procedur przetargowych. Innym wyzwaniem dla władz publicznych jest ocena i weryfikacja informacji / dokumentacji przedkładanych przez oferentów w odpowiedzi na określone kryteria środowiskowe.

Zgromadzone przypadki ujawniły również inne bariery, takie jak ograniczona dojrzałość rynku i brak praktycznych narzędzi i informacji. Z analizy wyników badań wynika również, że na stosowanie przez organy publiczne w procedurach przetargowych zielonych kryteriów wpływa szereg czynników, od występującej korupcji po dostępność odpowiednio wykwalifikowanej siły roboczej i finansowania.

Aby przezwyciężyć te wyzwania, instytucje zamawiające najczęściej powierzają działania w zakresie zamówień zewnętrznym podwykonawcom, wyznaczając eksperta terenowego (np. agencję energetyki) do prowadzenia całego procesu i zarządzania nim.

Rysunek 1: Czynniki mające wpływ na wdrożenie GPP

Jakie są oczekiwane korzyści wynikające z wdrożenia GPP?

Respondentów zapytano, jakie są ich zdaniem korzyści wynikające ze stosowania GPP (% odpowiedzi twierdzących)

76% Efektywność energetyczna i lepsze wykorzystanie zasobów

66% Obniżenie emisji gazów cieplarnianych

48% Oszczędności finansowe

24% Zapewnienie zachęt do wprowadzania innowacji dla branży

17% Obniżenie cen zielonych towarów i usług

Jakie wspólne problemy zidentyfikowano w studiach przypadków?

Po przeprowadzeniu analizy najlepszych praktyk stosowanych w zgromadzonych przypadkach, określono również pewne obszary problemów związanych z wdrażaniem GPP;

- **Organy lokalne niechętnie wdrażają zielone zamówienia publiczne ze względu na postrzeganie początkowych kosztów jako wyższych.**
- **Aby wprowadzić zielone zamówienia w instytucjach zamawiających niezbędna jest zmiana nastawienia.**
- **Skuteczne wdrożenie ekologicznych praktyk zamówieniowych wymaga wsparcia ze strony kierownictwa najwyższego szczebla i znacznego zaangażowania politycznego w zarządzanie.**
- **Organy lokalne dysponują ograniczonymi zasobami i czują się niezdolne do wprowadzenia znaczących zmian w swoich procedurach przetargowych.**

Państwo	Kluczowe wnioski i rekomendacje w zakresie wdrażania GPP
 Łotwa	<ul style="list-style-type: none"> – Wdrożenie zielonych zamówień publicznych w gminach o niskich dochodach zależy w znacznym stopniu od funduszy unijnych i dostępności finansowania na potrzeby tego rodzaju działań. – Organy lokalne niechętnie wdrażają zielone zamówienia ze względu na wysokie koszty początkowe. – Włączenie zielonych kryteriów do procedur przetargowych powinno stać się wymogiem obowiązującym wszystkie instytucje publiczne. – Organy publiczne powinny podnosić świadomość na temat korzyści związanych z zielonymi zamówieniami publicznymi na wszystkich szczeblach administracji.
 Włochy	<ul style="list-style-type: none"> – Inicjatywy zdecentralizowane mogą służyć jako przykład dla innych regionów mierzących się ze wspólnymi wyzwaniami, a zarazem prowadzić do zmian w polityce na rzecz bardziej ekologicznych praktyk. – Polityki w dziedzinie GPP i kryteria GPP mogą być z powodzeniem stosowane nie tylko w przypadku zakupu znormalizowanych towarów, ale również przy nabywaniu złożonych i zindywidualizowanych usług takich jak usługi gospodarowania odpadami. – Wspólne zamówienia mogą być bardzo przydatnym podejściem do GPP.
 Hiszpania	<ul style="list-style-type: none"> – Zamawiający zazwyczaj niechętnie stosują bardziej zrównoważone podejście w praktykach udzielania zamówień, niezbędne jest poczynienie dodatkowych wysiłków mających na celu podnoszenie świadomości i szczegółowe wyjaśnienie korzyści związanych z zielonymi zamówieniami publicznymi. – Władze lokalne powinny współpracować z zewnętrznymi ekspertami przy przygotowywaniu zielonych przetargów i zarządzaniu nimi, szczególnie w dziedzinach, w których nie posiadają doświadczenia lub zdolności. – Silne zaangażowanie polityczne znajdujące odzwierciedlenie w regionalnych planach działania lub strategiach stanowi warunek konieczny udanego wdrożenia polityki w zakresie GPP.
 Belgia	<ul style="list-style-type: none"> – Zamówienia powinny obejmować klauzule opisujące działania następcze o krytycznym znaczeniu dla utrzymania operacyjności usług nawet po zakończeniu obowiązywania umowy. – Zdecydowanie zachęca się do organizowania spotkań dla przedsiębiorstw typu start-up z udziałem wybranych dostawców, a w następnej kolejności do aktywnego zarządzania zamówieniami. – Przed sporządzeniem specyfikacji technicznych i ustaleniem cen zamawianych usług organy publiczne powinny przeprowadzić bardzo staranne badanie lokalnych rynków.
 Grecja	<ul style="list-style-type: none"> – Istnienie ujednoczonych ram (np. planu działania) może znacząco ułatwić wdrażanie zielonych procedur przetargowych. – Urzędnicy zajmujący się zamówieniami publicznymi powinni przeprowadzić analizę uwarunkowań rynkowych w celu określenia, czy dostawcy są w stanie spełnić wymogi środowiskowe i wymogi w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz ustalenia dostępnej podaży. – Wszystkie procedury zamówieniowe powinny obejmować jasne i możliwe do zweryfikowania kryteria środowiskowe dotyczące produktów i usług.
 Malta	<ul style="list-style-type: none"> – Do zmiany praktyk zamówieniowych niezbędne jest wsparcie „odgórne”. – Wprowadzenie kryteriów odwołujących się do minimalnych emisji w odniesieniu do usług w dziedzinie zbiórki i transportu odpadów sprawiło, że coraz więcej dostawców inwestuje w modernizację swoich flot w celu zapewnienia czystszych i bardziej przyjaznych środowisku usług w zakresie zbiórki odpadów.
 Bułgaria	<ul style="list-style-type: none"> – Organy publiczne mogą opierać się na regulacjach unijnych w celu stosowania wymogów środowiskowych przy zamawianiu towarów i usług. – Organy publiczne powinny zapewnić wysoką widoczność, publikując zaproszenia do ubiegania się o zamówienia w sposób umożliwiający dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców, co zapewni przedłożenie wystarczającej liczby ofert
 Polska	<ul style="list-style-type: none"> – Przy przygotowywaniu zielonych zamówień władze publiczne powinny uwzględnić cały cykl życia produktów. – Podstawową barierą dla wdrożenia GPP są ograniczone zasoby finansowe lokalnych organów. – Należy dokonać przejścia z przyznawania umów ramowych dostawcy oferującemu najniższą cenę w stronę wyboru oferty najkorzystniejszej pod względem zarówno ważności i efektywności środowiskowej.
 Irlandia	<ul style="list-style-type: none"> – Podejmowanie współpracy z dostawcami na wczesnym etapie analiz w ramach projektu pozwala na uzyskanie cennych informacji o trendach na rynku i umożliwia rozwój produktów, które w przeciwnym przypadku nie byłyby publiczne dostępne.

Zalecenia dotyczące polityki

1. Utworzenie krajowego/regionalnego planu działań obejmującego kluczowe środki i działania mające na celu propagowanie zielonych zamówień publicznych.
2. Zorganizowanie programów szkoleniowych w celu zwiększenia umiejętności urzędników zajmujących się zamówieniami w zakresie:
 - a. włączenia kwestii środowiskowych do procedur przetargowych;
 - b. zarządzania całym procesem przetargowym;
 - c. odpowiadania na zapytania oferentów i weryfikacji deklaracji środowiskowych;
 - d. dokonywania oceny kosztu całego cyklu życia w ramach procedur przetargowych i wybrania najkorzystniejszej oferty.
3. Podnoszenie świadomości na temat (środowiskowych i finansowych) korzyści zielonych zamówień publicznych na wszystkich szczeblach administracji.
4. Korzystanie z platform i narzędzi UE (np. punktu informacyjnego KE) w celu uzyskania informacji na temat praktycznych i związanych z polityką aspektów wdrożenia GPP.
5. Przed opublikowaniem zaproszenia do ubiegania się o zamówienie instytucje zamawiające powinny przeprowadzać analizę rynku w celu dokonania oceny trendów rynkowych i określenia dostępności alternatyw preferowanych z perspektywy ekologicznej.
6. Sprawdzenie dostępności zielonych kryteriów dla określonych kategorii produktów i usług.
7. Wspieranie wspólnych inicjatyw zamówieniowych w drodze współpracy z innymi administracjami publicznymi w zakresie zakupu towarów i usług.
8. Stosowanie wszechstronnego podejścia przy określaniu wymogów technicznych zamówienia w oparciu o następujące kroki:
 - a. Określenie przedmiotu zamówienia.
 - b. Ocena faktycznych potrzeb w kontekście priorytetów politycznych instytucji zamawiającej (np. redukcja emisji gazów cieplarnianych lub poprawa jakości powietrza) oraz co instytucja zamawiająca chce uzyskać z wykorzystaniem zielonych zamówień publicznych.
 - c. Opracowanie specyfikacji technicznych obejmujących poziom efektywności środowiskowej produktu, usługi lub robót budowlanych.
 - d. Ustanowienie kryteriów przyznania zamówienia zachęcających oferentów do zapewniania wciąż wyższych poziomów efektywności środowiskowej.
 - e. Ustanowienie klauzul dotyczących realizacji zamówienia podkreślających zobowiązania środowiskowe podejmowane przez wykonawców i zapewnienie odpowiednich środków zaradczych w przypadku niewywiązania się z tych zobowiązań.
 - f. Ocena kosztu całego cyklu życia przy porównywaniu ofert i odrzucanie ofert, które nie spełniają specyfikacji technicznych i krajowych przepisów prawa dotyczących ochrony środowiska.

Kontakt:

Monika Zielińska

Regionalne Biuro
Województwa Łódzkiego
w Brukseli

Urząd Marszałkowski
Województwa Łódzkiego

Tel. 042 663 30 35

Email:
monika.zielinska@lodzkie.pl

rbwl@lodzkie.pl

Dalsze informacje

Niniejszą notę informacyjną przekazał Departament Komunikacji, Działań w Dziedzinie Klimatu i Środowiska Republiki Irlandii/Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil. Opiera się ona na sprawozdaniu z badania przygotowanym przez region planowania Zemgele na Łotwie, będący partnerem projektu GPP4Growth. Pełne sprawozdanie nosi tytuł: „Podręcznik dobrych praktyk zastosowanych w udanych przypadkach wdrożenia GPP” i może zostać udostępnione na życzenie.

Więcej informacji na temat projektu GPP4Growth można znaleźć na stronie:

www.interregeurope.eu/gpp4growth